

Wyrok z dnia 16 grudnia 2004 r.

II UK 79/04

Zarządzenie ministra wydane na podstawie upoważnienia zawartego w § 1 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) nie jest źródłem prawa materialnego, którego naruszenie może stanowić podstawę kasacyjną określoną w art. 393¹ pkt 1 k.p.c.

Przewodniczący SSN Beata Gudowska, Sędziowie SN: Zbigniew Hajn (sprawozdawca), Andrzej Kijowski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 grudnia 2004 r. sprawy z wniosku Maksymiliana S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w O. o wcześniejszą emeryturę, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14 stycznia 2004 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z 14 stycznia 2004 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację Maksymiliana S. od wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu, oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O., odmawiającej mu prawa do wcześniejszej emerytury.

Sąd stwierdził, że ubezpieczony pracował od 15 grudnia 1975 r. do 20 lutego 1992 r., a więc przez okres ponad 15 lat, na stanowisku kierownika budowy w Przedsiębiorstwie Konserwacji Urządzeń Wodnych i Melioracyjnych w O. Pracodawca wystawił mu świadectwo potwierdzające, że praca na tym stanowisku była pracą w szczególnych warunkach, jako praca przy zakładaniu urządzeń melioracyjnych. Ponieważ, zdaniem ubezpieczonego, praca ta była związana z dozorem pracowników zatrudnionych stale i w pełnym wymiarze na stanowiskach wymienionych w

wykazie "A" dział X poz. 1 załącznika nr 1 do zarządzenia nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z 31 marca 1988 r. w sprawie wykazu stanowisk pracy w zakładach pracy nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.Urz. MRLiGŻ nr 2 poz. 4), to praca na jego stanowisku, powinna być traktowana tak samo, jak praca na stanowiskach, na których pracowali nadzorowani przez niego robotnicy.

Sąd Apelacyjny nie podzielił tego rozumowania uznając, że prezentowana przez ubezpieczonego interpretacja ma charakter rozszerzający i zmierza do zapewnienia mu wcześniejszej emerytury, pomimo że nie pracował on na stanowisku wymienionym w wykazie określonym przez uprawnionego ministra na podstawie delegacji zawartej w § 1 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Wbrew zarzutom apelacji, w świetle bezspornych w sprawie okoliczności, nie można przyjąć, że była to praca na stanowisku uprawniającym zgodnie z zarządzeniem nr 16 MRLiGŻ do wcześniejszej emerytury. Twierdzenie ubezpieczonego, że zajmowane przez niego stanowisko kierownika oddziału w Przedsiębiorstwie Konserwacji Urządzeń Wodnych i Melioracyjnych i związany z nim nadzór było zaliczone do pierwszej kategorii zatrudnienia i wymienione w dziale XI pkt 35 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz.U. Nr 13, poz. 86) także nie daje podstaw do uwzględnienia apelacji. Ze złożonego do akt rentowych świadectwa pracy ubezpieczonego w szczególnych warunkach nie wynika, żeby pracował on na stanowisku kierownika oddziału, a tylko praca na takim stanowisku była zaliczona do zatrudnienia w pierwszej kategorii. Ze świadectwa tego natomiast wynika, że ubezpieczony pracował na stanowisku kierownika budowy, które nie zostało wymienione w powołanym wyżej załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z 1979 r. Z § 19 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. wynika, że prace należące do pierwszej kategorii zatrudnienia na podstawie przepisów obowiązujących do czasu wejścia w życie tego rozporządzenia, niezależnie od tego, czy w myśl przepisów obowiązujących po 1 stycznia 1983 r., są zaliczone do prac w szczególnych warunkach. Nie ma podstaw, aby w myśl § 19 ust. 2 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. prace zaliczone przed 1 stycznia 1983 r. do pierwszej kategorii zatrudnienia i kontynuowane po tej dacie, uważać po 1 stycznia 1983 r. za

prace w szczególnych warunkach wskazane w § 4 tego rozporządzenia, jeżeli według przepisów obowiązujących po tej dacie nie są one zaliczone do prac w szczególnych warunkach. Wynika stąd, że jeżeli nawet praca na stanowisku kierownika budowy przy nadzorowaniu prac związanych z melioracjami, według przepisów obowiązujących przed 1 stycznia 1983 r., byłaby zaliczona do pierwszej kategorii zatrudnienia, to jej kontynuowanie po 1 stycznia 1983 r. nie może być uważane za pracę w szczególnych warunkach w rozumieniu § 4 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. Stąd też praca na tym stanowisku nie została ujęta w wykazie prac ustalonym przez właściwego ministra na podstawie delegacji zawartej w § 1 ust. 2 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. Z uwagi na to, że do 1 stycznia 1983 r. ubezpieczony świadczył tę pracę przez okres krótszy niż 15 lat, bo zaledwie 7 lat, więc nawet gdyby w okresie do 1 stycznia 1983 r. potraktować ją jako pracę w 1 kategorii zatrudnienia, to nie spełniałaby ona warunku związanego z minimalnym okresem, w jakim konieczne jest świadczenie pracy w szczególnych warunkach, aby z tego tytułu nabyć prawo do wcześniejszej emerytury.

Ubezpieczony zaskarżył powyższy wyrok w całości, opierając kasację „na podstawie naruszenia prawa materialnego art. 393¹ pkt 1 k.p.c.” poprzez błędną wykładnię zarządzenia nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z 31 marca 1988 r., polegającą na nieuznaniu pracy powoda w okresie od 15 grudnia 1975 r. do 29 lutego 1992 r. za pracę w dozorze inżynieryjno-technicznym, która powinna być zaliczona do prac w szczególnych warunkach z uwagi na to, że była wykonywana na stałe i w pełnym wymiarze bezpośrednio przy stanowiskach wymienionych w wykazie. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Następnie wskazał, że podstawą kasacji jest naruszenie przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku prawa materialnego przez błędną wykładnię zarządzenia nr 16 z 31 marca 1988 r. (wykaz A, część B, dział XIV, poz. 24).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie jest jasne, czy, zgodnie z intencją skarżącego podstawą kasacji ma być naruszenie całego zarządzenia nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki

Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r. w sprawie wykazu stanowisk pracy w zakładach pracy nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, Dz.Urz. MRLiGŻ nr 2 poz. 4 (powołane w kasacji bez podania tytułu i miejsca publikacji), czy też stanowi ją jedynie „wykaz A, część B, dział XIV, poz. 24”, zamieszczony w załączniku do tego zarządzenia. Bez względu na wyjaśnienie tej kwestii należy wskazać, że w dalszej ocenie podstawy niniejszej kasacji możliwe jest uwzględnienie jedynie „wykazu A, część B, dział XIV, poz. 24”, ponieważ, zgodnie z ustalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, zarzut naruszenia aktu prawnego w całości nie stanowi wskazania podstawy kasacyjnej (por. np.: postanowienie Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2002, III CKN 760/00, LEX nr 53138; postanowienie Sądu Najwyższego z 9 stycznia 2002, II UKN 662/00, OSNP 2003 nr 21, poz. 527; uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 27 października 2004 r., I PK 670/03). Jednakże nawet tak sprecyzowane unormowanie nie może stanowić podstawy kasacji w rozumieniu art. 393¹ pkt 1 k.p.c. Regulacja ta nie jest prawem materialnym w rozumieniu tego przepisu. Wynika to stąd, że nie mieści się ona w kategorii źródeł powszechnie obowiązującego prawa wymienionych w art. 87 Konstytucji, do których zalicza się Konstytucję, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14.VI.2000 r., V CKN 1116/00, niepublikowane, oraz wyroki z: 8 marca 2001r., I CKN 991/00, LEX nr 52460; 3 kwietnia 2001 r., I CKN 1405/98, LEX nr 52703). Nie można jej również zaliczyć do swoistych przepisów prawa pracy określonych w art. 9 k.p., których naruszenie może stanowić podstawę kasacji tak, jak naruszenie przepisów powszechnie obowiązującego prawa materialnego (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 10 czerwca 2003 r., SK 37/02, OTK-A 2003 nr 6, poz. 53; uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 16 listopada 2000, I PKN 82/00, OSNAPIUS 2002 nr 11, poz. 266; wyrok Sądu Najwyższego z 2 czerwca 1997, I PKN 197/97, OSNAPIUS 1998 nr 9, poz. 270; W. Sanetra, Podstawy kasacyjne w sprawach z zakresu prawa pracy, PiZS 2000, nr 2). Unormowanie to zostało bowiem zawarte w zarządzeniu ministra, tj. szczególnym źródle prawa o charakterze wewnętrznym, które zgodnie z art. 93 ust. 2 Konstytucji, może być adresowane wyłącznie do podmiotów podległych organowi, który je wydał. Akty tego rodzaju nie mogą kształtować sytuacji prawnej podmiotu spoza układu organizacyjnego podległego organowi wydającemu dany akt, ani stanowić podstawy decyzji wobec obywateli, osób prawnych oraz innych pod-

miotów (zob. powołany wyżej wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 10 czerwca 2003 r. i tam cyt. orzeczenia; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 20 lipca 2000 r., I SA 415/00, LEX nr 53943; wyrok Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2004 r., II UK 337/03, OSNP 2004 nr 22, poz. 392).

Na koniec należy wskazać, że rozpatrywane wyżej unormowanie, zawarte w zarządzeniu z 31 marca 1988 r., jest w istocie jedynie wykazem prac wykonywanych w szczególnych warunkach, natomiast skutki prawne wykonywania takiej pracy określone zostały w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) i w utrzymanym jej przepisami w mocy rozporządzeniu Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2004, II UK 337/03, OSNP 2004 nr 22, poz. 392). Przepisów tych aktów nie powołano jednak w niniejszej kasacji.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy, na podstawie art. 393¹² k.p.c., orzekł jak w sentencji.

=====